

ND). 1893 zal. Jednota katolických jinochů a mužů s *DrO JDO Zeyer*. 1894 zah. v Měšťanské besedě, h. 5-6x ročně. 1908 se spojili v *DrO katolických spolků v Plzni*, činní až do 1924. 1898 zal. *I. dělnický OS v Plzni*, činný i 1920.

Nejtypičtějším příkladem města, kde ochotnické divadlo organicky přerostlo v profesionální, je ve druhé polovině 19. století Plzeň. Je to i jeden z důvodů vysoké úrovně plzeňského divadelnictví, kultivovanosti plzeňského občanstva a dobrého zvuku plzeňské herecké školy v té době.

L. Křosová: Amatérské divadlo v podmínkách velkoměstské kultury, Praha 1984, s. 7.

V Městském divadle, zal. 1832, 1905 334 představení, žádné ochotnické. Stejně v Deutsches Theater, zal. 1869, kde 1905 150 představení. Městské divadlo, vybudované 1899-1902 podle projektu A. Balšánka, koncipováno již jako působiště stálého profes. divadla.

1900 zal. *Národně vzdělávací ochotnický spolek*, divadlo však h. už pět roků. Národně vzdělávací spolek *Kolár*, 1905 Když vrány táhnou. Kolár (zal. 1900) kolem 1910 h. na prostranném jevišti ve dvoraně Valdekova hotelu, jeho členy živnostníci, řemeslníci, úředníci. Všeškolní slavnosti, pořádány asi 1905, Jan Hus (Tyl), jh. r. Jos. Šmaha, ND. *OS Baráčníků československých* se 1910 přejmenoval na *JDO Tyl*. Členy dělníci a řemeslníci, ostatní se sdružili v jeho *Národně vzdělávacím spolku Palacký*. (Podobný název se SDO Tyl - viz dále - vedl k rozporům.) 1913 *SDO Komenský*. 1916 zal. *Jaro* (činné do 1927). Vznik spojením členů *DS Mládí a Stroupežnický* (v něm jednou ze stěžejních postav učeň Jar. Průcha, 1898-1963, později ND; spolupracoval na letní táborové škole Ústřední jednoty děl. div. ochotníků), ale i několika studentů, spolužáků z obchodní akademie, ve spolupráci s několika sólisty plzeňského divadla. Jedním z protagonistů student obchodní akademie Jindř. Šolle (Jindř. Plachta, 1899-1951, h. Osvobozeného div., Div. E. F. B., ND, film). První představení Kabaret. 1907-1909 spolu s Josefem Skupou a zpěvákem Karlem Hruškou vystupoval v amatérském kabaretu pozdější architekt Jiří Kroha (1893-1974) a zde poprvé maloval kulisy. V *DS reálky* zač. Bedřich Karen (1887-1964, h., od 1905 kočovné společnosti, 1910 angažován v Plzni, od 1921 ND Praha). 1916-1932 Humoristický kroužek, později Div. scéna *Thalia*. 1917-1919 *OS Jablonský*. 1917-1926 *Dramatické sdružení České děti*.

'Bezmezná touha postavit se na jevišti nejenom jako statista, ale v samostatné roli, přivedla Jindřicha (Plachtu) k ochotnickému divadlu. V Plzni sice byly nejméně dva ochotnické soubory – Mládí a Stroupežnický, ale několik mladých studentů, spolužáků z obchodní akademie, i někteří ze statistik plzeňského divadla si vzali do hlavy, že založí soubor nový, který by se od těch dvou lišil. Čím – to tehdy ani dnes nikdo neví, ani oni to nevěděli. Možná se jim nedařilo proniknout do těch už existujících souborů, možná jim jejich členové připadali staří, i když většinou patřili k téže generaci. Svůj nový soubor nazvali Jaro.

Ladislav Tuňas: Dobrák od kosti Jindřich Plachta, s. 15–16.

1908 zal *SDO Tyl*, vznikl z *Pěveckého spolku Škroup a DrO strany národně sociální*; Rabínská moudrost (Vrchlický), do 1921 h. v sále U Doktorů, potom v novém Legiodomu. SDO Tyl vlastnil knihovnu o 700 hrách a spisech, bohatý inventář a garderobu. Od 1911 členem ÚMDOČ, zakládající člen NJP, spolku Komenský ve Vidni. 1. svět. v. útlum činnosti, po 1918 obnovení. Do 1931, kdy 70 členů, více jak 150 her. 1938 56 členů, vlastní jeviště, 7 představení. Z některých h. profes., mj. Milada Rabsová (Plzeň), Bohuš Nováček (ND v Brně).

167 / Hlavička dopisního papíru z 20. let 20. stol.

1919 zal. *Maska*, uváděla většinou české hry a dbala o dokonalou interpretaci. Vůdčí osobnosti bratři Andréeevi. (R. André h. 1931-1940 ve všech celostátních insc. Jiráskových her, připravených ÚMDOČ pro JH.) 1948 Vojnarka, členem Kruhu vítězných souborů ÚMDOČ. Ve 20. letech 20. stol. též *Národní vzdělávací podpůrná beseda*, člen ÚMDOČ, na přelomu 20. a 30. let sídlo obvodu SDDOČ.

1919-1924 Dramatické sdružení *Slavoš, JDO Domov, OS Lumír, Intimní družina Šamberk*, Hudebně-dramatický spolek *Dalibor a Máj, SDO Máj* do zač. 40. let. 1920 Dram. a kabaretní družina *Domovina*. 1920-1938 *OS Čelakovský*. Jan Port (1894-1970, div. historik, ved. div. odd. NM), člen akademického spolku *Radbuzan*, v rámci své ochotnické činnosti 1919-1920 inspiroval inscenování večerů věnovaných vývoji českého divadla. Sdružení *Ikaros* zal. 1920, moderně-literární spolek tvořili hl. studenti, usilující už během války o zveřejňování moderní poezie, se zájem též o Moravu a Slovensko, později se spojili v *Osvětovém sdružení Bezruč*. 1925 65 členů, 1920-1930 259 akcí, od divadla až po literární a zábavní večery. 1921 zal. *Národně vzdělávací dělnický spolek Barák*. 1924 se DrO katolických spolků v Plzni opět přejmenoval na *JDO Zeyer*, zah. Z dob růžového jitra (Zeyer). 1925 zal. DrS *Vesna*. V pol. 20. let zal. *DrO Církve československé*, od 1929 název *Scéna*. 1927 zal. DrS *Naše scéna*, 1928 *Dykova scéna*.

Po mimořádném sjezdu SDDOČ 1921 v Plzni setrvaly ve svazu spolky a odbory, hlásící se k politice KSČ nebo s ní sympatizující. Spolky sociálně demokratické utvořily Ústřední jednotu DDOČ se sídlem v Plzni. Nově organizovaný SDDOČ čítal zpočátku 120 spolků. 1922 Dělnický div. OS *Třebízský*.

Ve 20. letech velké množství spolků, především v rámci *Sokola* v jednotlivých městských částech, též v *DTJ*, později (poč. 50. let) buď zanikaly nebo přecházely pod OB, respektive ZK různých závodů. Soubory v letech 1922-1924 registrované jako členové ÚMDOČ: *Dramatické sdružení České děti, DO České obce úřednické, DrO Čs. strany lidové, Akademické dramatické sdružení Dalibor, DrO Dělnická beseda, Dramatické sdružení Divadelko, Jednota českých střelců, SDO Kolár, Sdružení ochotníků Lumír, DrO Mladé generace čs. národní demokracie, OS Mošna* (zal. 1911, až do konce 30. let), *DrO Národní milice, Obec vinohradská, DrO Odbočky elektromontérů, DrO Republikán, Slovenská beseda, DrO Stráž bezpečnosti, DS Svatopluk Čech, Sokol Plzeň I.*

1918 zal. *Lidové divadlo*, vůdčí osobnost V. Belza, zah. Vlna (Hilbert). Do 1958 524 představení. Spolupráce profesionálů Budil, Vydra st., Karen, Benišková, Průcha ad. Vzhledem k tomu, že Lidové divadlo bylo vlastně druhou stálou scénou v Plzni, mělo angažováno profes. umělce za úplatu a ti vedli ochotníky k čínořodé práci. Do programů Lidového divadla, které h. v DD Peklo v Pobřežní ulici, psával rozbor a hodnocení her i portréty autorů J. Mukařovský, 1915-1925 středoškolský prof. v Plzni. 2. desetiletí existence obdobím největšího rozmachu. Repertoár Fidlůvka, Lakomec (úprava E. F. Burian), Pražský Žid ad. V té době též systém předplatného na 9 premiér v 10 měsíční sezoně. V období nacistické okupace 1939-1945 Naši furianti, Lásky, jh.